

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra profesní přípravy

**Znalost bojového umění jako přitěžující
okolnost při soudním procesu**

Bakalářská práce

**Knowledge of Martial Arts as aggravating circumstance at judicial
proceeding**

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Ing. Aleš Blahut

AUTOR PRÁCE

Martina Dobrá

PRAHA

2022

Poděkování

Zde bych chtěla poděkovat vedoucímu práce pplk. Ing. Aleši Blahutovi za cenné rady, ochotu a podporu při psaní bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat mé trenérce Evě Buzkové za předání nepřeborného množství znalostí a trpělivost při tréninku.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne: 9. 3. 2022

Podpis

ANOTACE

Práce se zabývá problematikou užívání bojových umění, sportů či systémů v rámci nutné sebeobraně. Nadále rozebírá, jak jejich užití může vést k nepřiměřené sebeobraně, a k následnému přezkumu v soudním procesu. První část práce seznamuje čtenáře s bojovými uměními, sporty a systémy a přibližuje každou skupinu uvedením jednotlivých zástupců z těchto skupin. Další část rozebírá právní úpravu krajní nouze, nutné obrany a nepřiměřené obrany. Poslední část práce obsahuje typologii agresorů, možné spouštěče jejich jednání a možnosti, jak se napadení vyhnout. Obsaženy jsou i případy, kdy se nutná obrana stala nepřiměřenou a v procesu došlo k odsouzení obránce. Zahrnuty jsou i psychické faktory, mající vliv jak na obránce, tak na útočníka.

KLÍČOVÁ SLOVA

nutná obrana, nepřiměřená obrana, krajní nouze, bojová umění, bojové sporty, bojové systémy

ANNOTATION

The thesis deals with problematics of using Martial Arts within necessary self-defense. Henceforward analyzes how their use can lead to disproportionate self-defense and subsequent review in court trial. First part acquaints reader with martial arts, sports and fighting systems and approximates every group by introducing few representatives from each group. Next part analyzes legislation of extreme emergency, necessary self-defense, and disproportionate self-defense. Last part of thesis contains typology of aggressors, possible impulses of their actions and possibilities of how to avoid attack. Engaged are also cases, when self-defense became disproportionate, and defender was pleaded guilty in trial. Included are also psychical factors, which are having influence both on defender and attacker.

KEY WORDS

Necessary self-defense, disproportionate self-defense, extreme emergency, martial arts, fighting sports, fighting systems

Obsah

Úvod	7
1 Bojové úpoly	9
1.1 Bojová umění	9
1.1.1 Karate.....	10
1.1.2 Taekwondo.....	11
1.1.3 Aikido	13
1.2 Bojové sporty	14
1.2.1 Box.....	15
1.2.2 Kickbox.....	17
1.2.3 MMA.....	19
1.3 Bojové systémy.....	21
1.3.1 Krav maga	22
1.3.2 Musado	23
2 Okolnosti vylučující protiprávnost.....	26
2.1 Krajní nouze.....	27
2.2 Nutná obrana	29
2.3 Nepřiměřená obrana	31
2.3.1 Exces intenzivní	32
2.3.2 Exces extenzivní	32
2.3.3 Použití automatizovaných obranných systémů	33
3 Činitele napadení.....	35
3.1 Typologie zločinců	36
3.1.1 Lidé dělající chyby	37
3.1.2 Pouliční kriminálníci.....	38
3.1.3 Predátoři.....	39

3.1.3.1	Zdrojoví predátoři.....	39
3.1.3.2	Procesoví predátoři.....	40
3.1.4	Obecné faktory napadení	40
3.1.4.1	Situační vědomí	41
3.1.4.2	Pohovor	41
3.1.4.3	System 4 D	42
3.2	Psychické faktory napadnutí	43
3.2.1	Nošení zbraně	45
4	Soudní proces Michala Kotalíka.....	47
	Závěr	50
	Seznam použité literatury.....	52

Úvod

Tato práce se orientuje na osoby znalé bojových umění, bojových sportů a bojových systémů a jaký vliv má tato jejich znalost v případě situace spadající do problematiky krajní nouze a nutné obrany. V první kapitole práce budou úpolové sporty rozdělené právě do třech skupin na bojová umění, bojové sporty a bojové systémy, přičemž v každé této skupině budou uvedeni zástupci skupiny, sloužící k lepší vizualizaci a pochopení primárních cílů každé skupiny.

Druhá kapitola práce bude rozebírat právní úpravu okolností vylučujících protiprávnost, s konkrétním zaměřením na krajní nouzi a nutnou obranu. Jak u krajní nouze, tak u nutné obrany budou uvedeny excesy vedoucí k nesplnění podmínek nutných pro okolnosti vylučující protiprávnost a jedná se tedy o protiprávní jednání. Speciální důraz bude věnován problematice nepřiměřené obrany.

V následující části práce bude rozebráno napadení samotné a faktory v něm figurující. Jednotlivé části třetí kapitoly se budou věnovat jednotlivým druhům agresorů, doporučenému jednání oběti pro vyvážnutí z kritické situace a vlivu hormonů na obránce i agresora.

Poslední, čtvrtá, kapitola práce bude věnována případu zápasníka MMA, který v konfliktu užil nepřiměřenou sílu a následně byl odsouzen k trestu odnětí svobody. V tomto případě se setkají všechny předem rozebrané problematiky uvedené v práci.

Téma související s úpolovými sporty jsem si vybrala z toho důvodu, že se již 15 let věnuji bojovému umění karate jak na závodní úrovni, tak v rámci osobního rozvoje a duchovní cesty. Specifikaci na užití úpolových sportů při napadení a následné možné právní důsledky jsem si vybrala proto, abych si rozšířila vlastní obzory a vědomosti související s touto problematikou, neboť je možné, že se jednou sama v podobné situaci ocitnu. Zároveň jsem toho názoru, že tato problematika není dostatečně diskutována a mým osobním cílem je touto prací o ní zvýšit povědomí. Speciální pozornost bude věnována samotnému napadení a faktorech při něm působících, neboť i pro osoby bez tréninku v oblasti

sebeobranu mohou zmíněné informace znamenat rozdíl mezi záchranou či újmou. Ačkoliv já sama jsem tento trénink obdržela, je v mém okolí mnoho osob, které jej pozbývají, což považuji za nešťastné. Touto částí jim chci předat alespoň zlomek klíčových znalostí.

Cílem této bakalářské práce je seznámit čtenáře s jednotlivými skupinami úpolových sportů a zaměřit se na jejich možné využití v sebeobraně. Dalším cílem práce je zhodnotit, zdali využití bojových znalostí v konfliktu překračuje stanovené hranice nutné pro splnění podmínek okolnosti vylučující protiprávnost a jedná se tedy o exces krajní nouze či nutné obrany.

1 Bojové úpoly

Prvním termínem, který v této práci musíme vyčlenit, jsou bojové úpoly. V anglickém jazyce se vyskytuje pojem Martial Arts, pod který můžeme zařadit bojová umění, bojové sporty a bojové systémy a pod jehož přesným překladem do češtiny se vyskytuje právě termín bojová umění. Zde tedy narážíme na jistou jazykovou bariéru, která vytváří problém s tímto překladem, jelikož v českém jazyce, na rozdíl od toho anglického, pod pojmem bojová umění nenacházíme obsažení veškerých bojových postupů a úkonů, nýbrž pouze jednu jejich specifickou skupinu. Je tedy poměrně komplikované najít slovní spojení, které by souhrnně popisovalo a obsahovalo právě všechny výše zmíněné skupiny. Pro lajka by pojem bojová umění mohl být naprosto dostačující, ovšem pro účely této bakalářské práce budu užívat pojem bojové úpoly. Bojovými úpoly chápeme veškeré pohybové aktivity, jejichž cílem je fyzické přemožení protivníka.¹ Toto slovní spojení tedy chápeme jako nadřazený termín pro bojová umění, bojové sporty a bojové systémy, které budou v této práci chápány jako jednotlivé a odlišné úpolové skupiny. Zároveň ačkoliv jsou tyto skupiny rozlišované, v nich obsažené příklady úpolových sportů často balancují na hranicích dvou či všech tří skupin, a to především kvůli jejich historickému základu, díky kterému je většina dnešních bojových aktivit založena právě na bojových uměních. Zároveň jejich popularizací v posledních několika dekadách stoupl zájem o jejich atraktivnější prezentaci publiku, což zapříčinilo zavádění soutěží.

1.1 Bojová umění

Z historického hlediska bývají bojová umění nejvíce spojována s Asijskými státy. Úpolové sporty se rozvíjely z různých způsobů boje po celém světě kvůli nutnosti obyvatel bránit se i útočit, ovšem s postupujícím časem se tato potřeba zmírnila a „přežití“ se již nedalo použít jako omluva násilí. A zde se právě Asijské země (zejména Japonsko a Čína) začínají přiklánět k onomu „vyššímu smyslu“

¹ REGULI, Zdenko. *Úpolové sporty* (distanční studijní text). Brno: Masarykova univerzita, 2005. s.7

prováděného násilí, tedy k jeho sakralizaci. Bojová umění se od ostatních úpolových aktivit odlišují tím, že se nejedná pouze o dosažení co nejvyššího výkonu a zdokonalování po fyzické stránce, ale zabývají se i rozvojem duchovní a duševní stránky jedince. Obsahově jsou tedy mnohem pestřejší a jedinci poskytují prostor pro rozmanitější osobnostní vývoj. Často jsou pokládány až filozofické otázky, které mění pohled jedince nejen na užívání násilí jako prostředku k dosahování svých cílů, ale ovlivňují i jeho názory či životní rozhodnutí. Zdenko Reguli chápe bojová umění jako „pohybové systémy, které se vyvinuly ze starých způsobů boje, a které se dnes uplatňují jako součást životní cesty, pro sport, sebeobranu, nebo je jejich cílem zachování tradice a kulturního dědictví.“ S tímto vymezením nemohu nic než souhlasit, neboť sama se již řadu let věnuji karate a předávání nejen úpolových technik, ale i tradic, znalostí a filozofie od našich trenérů je v této komunitě velmi silně aktuální a znatelné. Některá bojová umění můžeme také chápat jako bojové sporty, neboť mají svou tradiční i sportovní základnu a jsou pořádány soutěže mezi cvičenci.

1.1.1 Karate

Karate se řadí k japonským bojovým uměním, ovšem jeho kořeny se nacházejí v Číně. Jeho překlad „prázdné ruce“ značí, že se jedná o umění založené na boji beze zbraní, pomocí úderů a kopů. Za zakladatele moderního karate a stylu shotokan je považován Gichin Funakoshi. Za jeho působení se karate velmi zpopularizovalo a bylo i vehementně trénováno v rámci militarizace dvacátých let. Po druhé světové válce nastal rychlý rozvoj karate po celém světě, ovšem ne jako ucelené formy. V rámci karate rozlišujeme několik odlišných stylů a to: nejrozsáhlejší shotokan a goju-ryu, dále shito-ryu, wado-ryu, shorin-ryu a kyokushinkai (považován za nejdrsnější styl karate). Každý z těchto stylů je specifický nejen svými technikami, ale i pojetím a přístupem k trénování onoho stylu. Ačkoliv neexistuje ucelený styl pro celé karate, jednotlivé styly stále dodržují jistý daný základ určitého souboru technik, které jsou neměnné. S velkým množstvím stylů existuje i několik nezávislých nadnárodních karatistických organizací, které dané styly zastřešují (některé styly např. shotokan, jsou zastřešovány všemi). Největšími organizacemi jsou JKA (Japan

Karate Association), WKF (World Karate Federation), WKC (World Karate Confederation) atd. Zároveň je karate nově uznáno IOC (International Olympic Comitee) a je součástí letních olympijských her (pouze WKF).

V karate rozdělujeme 3 základní složky tréninku a to, kihon, kata a kumite (u sportovního karate se závodí pouze v kata a kumite). Kihonem chápeme jednotlivé techniky, které s narůstající obtížností kombinujeme do složitějších a komplexnějších celků. Stále se ovšem jedná pouze o techniky bez fyzického kontaktu se soupeřem. Kihon tedy slouží převážně jako dril k naučení a zapamatování technik. Další složkou je kata, což je předem daná sestava kihonových technik. Je jasně dáno, kolik sestava obsahuje technik, jak přesně mají být provedeny a v jakém pořadí na sebe navazují, stále bez fyzického kontaktu se soupeřem. Za kontaktní období kata můžeme považovat bunkai, kde jsou techniky z dané katy aplikovány právě do souboje s jedním či více protivníky. Poslední částí je kumite, což už je samotný boj se soupeřem. Kumite je buď řízené, kde je jasně řečeno, kdo brání, kdo útočí a jakou technikou (obrana je někdy volná a někdy předepsaná) nebo je volné, kdy soupeři musí pouze dodržovat seznam pravidel zápasu. Všechny tyto složky jsou nedílnou součástí tréninku a jsou vzájemně provázány. I proto jsou všechny obsaženy při zkouškách na získání vyššího stupně/pásku (kyu či danu).

1.1.2 Taekwondo

Na rozdíl od ostatních úpolových sportů zmíněných v této práci, u taekwonda nemůžeme za jeho zakladatele považovat jednu osobu. Počátky taekwonda nacházíme kolem začátku našeho letopočtu v Koreji, v učení rytířů Hwarang – polovojenská výchovná organizace, kde se mimo jiné věnovali výuce boje beze zbraní, z něhož se vyvinulo taekwondo.² Postupem času se bojová umění přestala vyskytovat v armádním výcviku, ale nadále byla praktikována mezi zbytkem obyvatelstva. Roku 1955 bylo ustanoveno taekwondo jako jednotné

² REGULI, Zdenko. *Úpolové sporty* (distanční studijní text). Brno: Masarykova univerzita, 2005. s.109

bojové umění, zachovávající korejskou tradici. Jedná se tedy o kombinaci korejských bojových umění, která je ovlivněna uměními japonskými (z dob obsazení Koreji Japonskem).

Taekwondo bývá někdy nazýváno korejským karate. Ačkoliv se liší jak v provedení jednotlivých technik, tak v pravidlech zápasu, já sama jako karatistka jsem při tréninku taekwonda měla pocit, že se jedná o mimořádně podobná umění. Značné množství úderů a kopů bylo prováděno velmi podobně a mělo podobný charakter. Největší změnou byly názvy technik (taekwondo – korejština, karate – japonština). Zúčastnila jsem se ovšem pouze pár tréninků pro začátečníky, tudíž jsem zaprvé zkusila pouze zlomek repertoáru technik (které jsou mnohem obsáhlejší převážně u kopů) a zadruhé nebyl kladen velký důraz na přesné provedení technik. Je zřejmé, že při trénování na vyšší technické úrovni se rozdíl mezi karate a taekwondem více prohlubují. Taekwondo se dělí na 4 hlavní složky, a to:³

- a) Kyorugi – zápas
- b) Poomse – souborná cvičení
- c) Kyokpa – přerážecí techniky
- d) Hosinsul – sebeobrana

Kyorugi se stejně jako v karate dělí na řízenou formu a volnou. V řízené formě je jasně dán průběh zápasu, zatímco ve volné formě soupeři reagují na momentální situaci. Poomsae mají stejný charakter jako kata v karate, tedy jedná se o jasně dané techniky, u nichž je předepsána jejich návaznost a provedení. Zároveň jsou nezbytnou součástí při zkouškách na vyšší technický stupeň. Kyokpa jsou zaměřené především na sílu techniky a cvičenec tím nejvíce testuje sebe a svou fyzickou i psychickou zdatnost. Hosinsul učí cvičence vnímání soupeře a vyhodnocování situace. Na tomto základě potom volí vhodnou techniku proti soupeři. Součástí hosinsul jsou kopy, které jsou

³ Co je Taekwondo. Český svaz taekwondo [online]. Mělník: Český svaz taekwondo, 2015 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://hansoo.cz/co-je-taekwondo/>

v taekwondu mnohem častější, než v jiných bojových uměních a poskytují cvičencům (i menšího věku) značnou výhodu.

Taekwondo je zastřešeno dvěma organizacemi. První byla založena WTF (World Taekwondo Federation) zároveň s prvním mistrovstvím světa. Později byla založena ITF (International Taekwondo Federation), převážně kvůli rozporům ve vedení. Zároveň je uznáno IOC a je součástí letních olympijských her.

1.1.3 Aikido

Jedná se o japonský bojový sport a bojové umění. Aikido má spíše sebeobranný charakter, což jde ruku v ruce s jeho filozofickým přístupem. Jeho zakladatelem byl Morihei Uešiba, který se studiem bojových umění (se zbraní i beze zbraně) zabýval po celý život. Věnoval se především výuce Daitó rjú, avšak jeho způsob výuky byl natolik specifický, že začal být odlišován jako úplně nové bojové umění, aikibudó. O pár let později v roce 1942 byl oficiálně přijat název aikidó, který je užíván dodnes.⁴ Uešiba kladl velký důraz na rozvoj osobnosti a duchovní stránky cvičence a trénink používal jako výchovnou metodu. Postupem času se aikidó rozšířilo za hranice Japonska a dnes se s ním setkáváme téměř po celém světě. Právě s tímto rozšířením se vytvořily i nové verze aikida, zaměřující se na jeho různé aspekty, takže v něm v dnešní době rozeznáváme několik stylů⁵:

- a) Aikikai – jedná se o původní formu aikida a je považován za hlavní směr. Každopádně pod aikikai vyučuje aikido celá řada učitelů (senseiové) a každý z nich vyučuje svou vlastní interpretaci. Styl aikikai je také zastřešován IAF.
- b) Ki Aikidó – jedná se o formu aikida zaměřenou na jeho část Ki, tedy energie. Jedná se o nejměkčí styl, ve kterém se neklade velký důraz na praktické použití technik, ale hlavně na zdokonalování Ki.

⁴ REGULI, Zdenko. *Úpolové sporty* (distanční studijní text). Brno: Masarykova univerzita, 2005. s.57

⁵ Aikido styly. *ShiKon Budo Kai ČR* [online]. Litoměřice: Shi Kon Aikido Kai, 2014 [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: aikidoitm.cz/aikido-styly/

- c) Tomiki Aikidó – jedná se o styl nejvzdálenější styl ode všech ostatních. Zahrnuje kata, a dokonce i soutěže

Pod každou výše zmíněnou skupinou aikida se nachází mnoho dalších členění na styly, ovšem tato kategorizace se dá považovat za nadřazenou všem ostatním stylům. Aikidolm.cz

Trénink boje v aikidó připomíná řízenou formu kumite v karate. Je jasně dáno, kdo je útočník a obránce a kdy má probíhat útok, jaký útok a jaká na něj má navazovat obrana. Ačkoliv jsou soupeři proti sobě, vzájemně jeden od druhého získávají nové znalosti a zkušenosti, a tak se vzdělávají v obou rolích. Např. ačkoliv jsem obránce, vidím útok soupeře a patřičně na něj reaguji. V aikidu se také nacvičuje boj se zbraněmi. Zpravidla bývají užívány meč, hůl a nůž (pro trénink jejich dřevěné obdoby). Důvodem pro výskyt zbraní je, že aikidó bylo mimo jiné také vyvinuto z některých válečných umění.⁶

Navzdory tomu, že je aikido nesoutěžní sport, je zahrnuto v IWGA (International World Games Association), ovšem ne ve formě soutěže, ale pouze ve formě ukázek. Mimo světové hry je aikido zastřešováno IAF (International Aikido Federation), která stojí za vývojem a zpopularizováním aikida po celém světě.

1.2 Bojové sporty

Na rozdíl od bojových umění, pod pojmem bojové sporty chápe Reguli soutěžní úpolové sporty, které se od bojových umění odlišují zejména tím, že mají systém soutěží a jejich trénink spočívá v přípravě na tyto soutěže s cílem dosáhnout na nich vrcholného výkonu dle platných pravidel.⁷ Nenachází se v nich žádná „hlubší myšlenka“ či „morální motivace“, ale cílem je vyhrát v systému soutěží, které jsou pro bojové sporty typické. Jak už bylo zmíněno v minulé kapitole,

⁶ REGULI, Zdenko. *Úpolové sporty* (distanční studijní text). Brno: Masarykova univerzita, 2005. s.61

⁷ REGULI, Zdenko. *Úpolové sporty* (distanční studijní text). Brno: Masarykova univerzita, 2005. s.17-22

některá bojová umění se pohybují na hranicích obou kategorií, neboť soutěžení v nich bylo také zavedeno (někdy pouze v jednom specifickém stylu umění, např. Aikido). U bojových sportů jsou techniky cvičeny a upravovány tak, aby bylo eliminováno riziko zranění závodníků. Navzdory zamýšlenému snížení efektivity mohou být techniky stále prováděny „naplno“ a je tedy kladen mimořádný důraz na dodržování pravidel zápasů.⁸ Jelikož soutěže a na nich konané zápasy jsou nedílnou součástí bojových sportů, bude jejich průběhu věnována zvýšená pozornost.

1.2.1 Box

Odjakživa si člověk uvědomoval, že může své ruce použít jako zbraň. Právě proto můžeme předchůdce boxu hledat ve kterékoliv době, kde se vyskytuje člověk, jelikož vždy byla nutnost bránit se jinému útočníkovi. Jedny z prvních dochovaných záznamů o historickém předchůdci boxu nacházíme ve starověku, na území různých dnešních států (Řecko, Írán, Kréta). Že se i v této době jednalo o populární sport dokazuje i to, že bych zařazen do prvních Olympijských her. V této době, jako většina bojových „představení“ nebylo stanoveno mnoho pravidel zápasu. Proto se na rozdíl od dnešního boxu mohly kromě úderů pěstmi a lokty používat také kopy, úchopy či hody. Bojovalo se buď bez ochrany rukou nebo si zápasníci ovazovali ruce koženými páskami, do kterých zaplétali kovové destičky či kuličky. Není tedy překvapivé, že poražený často zaplatil životem. Moderní způsob boxu, jaký je nám znám, se rozvíjel v Anglii v 18. století a za jeho zakladatele je považován James Figg, který založil školu ušlechtilé sebeobrany.⁹ Právě ta je považována za základ dnešního boxu. V následujícím století byla stanovena první pravidla a omezení pro zápasy, čímž došlo ke značnému snížení rizika pro zápasníky. Mimo jiné byla také stanovena délka a kol zápasů a přestávky mezi nimi. Počet kol byl stanoven později.

⁸ MILLER, Rory. *Realita násilí - K čemu jsou bojová umění ve skutečném světě*. Praha: Mladá Fronta, 2017. s. 123 – 129 ISBN 978-80-204-4401-1.

⁹ REGULI, Zdenko. *Úpolové sporty* (distanční studijní text). Brno: Masarykova univerzita, 2005. s.65

Box patří mezi individuální úpolové sporty. Jde o boj dvou soupeřů, snažících se jeden druhého porazit svalovou silou, úderem s využitím technických a taktických činností podle pravidel. Soupeři přitom používají velké množství jednoduchých a složitých činností útočných, obranných úderů, kombinací úderů, úniků a úhybů atd.¹⁰ Boj probíhá ve čtvercovém vyvýšeném ringu, ohraničeném lany. V boji jsou povoleny přímé, nebo obloukové údery na hlavu, na trup a nad pas. Údery je možno provádět pouze přední částí zavřené pěsti, která se nachází v ochranné rukavici. Mezi zakázané techniky tedy patří údery lokty, hlavou či ramenem, kopy, páky, údery pod pás nebo na hlavu klečícího soupeře. Ačkoliv se box dá považovat za relativně surový sport, variabilita útoků je oproti kickboxu či MMA, značně omezená, ovšem téměř celá škála jeho útoků je v nich obsažena. Box se tedy dá chápat jako základ těchto sportů, na který se nabalilo více technik z jiných úpolových aktivit.

Samotný zápas se v boxu skládá ze čtyř kol po dvou minutách, mezi kterými je minutová přestávka. Závodníci soupeří ve svých váhových kategoriích. Ty zajišťují jistou rovnost soupeřů a možnost objektivně hodnotit jejich výkon. Zápas je možné ukončit (vyhrát) následujícím výčtem způsobů:

- a) Výhra na body
- b) Vzdání soupeře
- c) Diskvalifikace
- d) Knockout
- e) Ukončení rozhodčím (např. zranění)
- f) další

Zápasení v boxu rozdělujeme na amatérské a profesionální. Amatérský box je na první pohled význačný tím, že se zápasí v nátělnících a helmách, zpravidla odlišených červenou a modrou barvou. Amatérská verze je také součástí letních Olympijských her, kde je účast profesionálních boxerů zakázána. Hlavní

¹⁰ KRÁL Pavel, KRÁL, Petr, *BOX učební text pro školení trenérů III. a II. třídy*. Olympia, Praha 1985, s. 217

organizací zastřešující amatérskou scénu je IBA (The International Boxing Association, dříve AIBA). Profesionální box má velmi silnou základnu ve Spojených státech Amerických. Ve světě jsou za nejprestižnější organizace považovány IBF (International Boxing Federation), WBA (World Boxing Association), WBC (World Boxing Council) a WBO (World Boxing Organization). Zápasy v těchto organizacích se konají nezávisle na sobě, ovšem pokud boxer vyhraje v jedné váhové kategorii v alespoň třech z těchto čtyř organizací, může se považovat za absolutního mistra světa. Zajímavým i když ne překvapivým faktem je, že na rozdíl od kickboxu a MMA jsou závodníci v boxu povinni mít pevnou obuv.

1.2.2 Kickbox

Kickbox je úpolovým sportem, který vznikl kombinací technik karate a Muay-thai, se kterým bývá často zaměňován. Jeho zakladatelem byl Tatcuo Yamada. Jeho cílem bylo upravit zápasy karate, aby bylo možné použít plnou sílu a více úderů za sebou. Začal tedy studovat Muay-thai a zajímal se o možnosti propojení těchto dvou umění. Spoluprací s thajskými bojovníky se začaly organizovat zápasy, ve kterých se utkávali zápasníci kyokushin karate a Muay-thai (Kyokushin karate je považováno za nejtvrďší styl karate).¹¹ Studováním těchto zápasů zkombinovali techniky obou umění a byl vynalezen kickbox. Zápasy byly zpočátku velmi podobné karate, jak svými technikami (spíše přímé údery než pro box typické háky či zvedáky), tak svým průběhem (po každé technice byl zápas zastaven a rozhodčí ji zhodnotili), a to především proto, že většina prvních závodníků byla právě z řad karatistů. Jak ale začala popularita sportu stoupat, přicházeli noví závodníci a pravidla i charakter boje se začal měnit. Zápasy nebyly přerušovány po každé technice a mimo techniky rukou a nohou byly

¹¹ PAVELKA, R & STICH, J., (2012). *Vývoj bojových sportů*. Praha: Karolinum. s. 74 ISBN 978-80-246-2018-3.

povoleny i přehozy. Nakonec došlo k zahrnutí boxerských technik, které jsou obohaceny o techniky nohou.¹²

Kickbox je rozdělen na dvě hlavní soutěžní disciplíny: polokontaktní a plnokontaktní, z nichž každá se dělí na další tři. V pravidlech Českého svazu kickboxu je polokontaktní disciplína definována jako: přerušované formy boje. Techniky v těchto disciplínách musí být vedeny kontrolovaně. Jakákoli technika, byť dokonalá, která soupeře nepřiměřeně tvrdě kontaktuje, nesmí být odměněna bodovým ziskem, ale naopak penalizována.¹³ Do polokontaktních disciplín je řazen:

- a) Pointfighting – velmi se podobá sportovnímu karate, po každé bodovatelné technice je zápas pozastaven a rozhodčí přidělují body za techniku. Boj probíhá na tatami a je rozdělen na tři kola po dvou minutách (mezi koly je minutová přestávka)
- b) Light-contact – klíčová je zde schopnost závodníka rychle napojovat techniky. Zápas není přerušován rozhodčím po každé technice jako v pointfightingu a body jsou přidělovány během zápasu bez zastavení. Opět probíhá na tatami se stejným počtem kol
- c) Kicklight – jedná se o stejnou disciplínu, jako light-contact, ovšem kromě technik na hlavu a nad pás je také povolen low-kick (nízký kop na stehno soupeře)

Plnokontaktní disciplíny nevyžadují kontrolované provedení technik, ale údery i kopy jsou prováděny plnou silou.

- a) Fullcontact – jedná se o velmi tvrdou formu boje, a proto je rozhodující razance a přesnost provedených technik. Ty se všechny provádí nad pás, vyjma podmetů. Svou tvrdostí připomíná box. Zápas probíhá

¹² PAVELKA, R & STICH, J., (2012). *Vývoj bojových sportů*. Praha: Karolinum. s. 74 ISBN 978-80-246-2018-3.

¹³ MATOUŠKOVÁ, Z. *Sportovní Pravidla ČSK. Český svaz kickboxu* [online]. Praha: Český svaz kickboxu, 2022 [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://www.svazkickboxu.cz/>

v boxerském ringu se stejným počtem kol (i jejich časovým vymezením), jako doposud.

- b) Low-kick – je obdobná forma boje, jako fullcontact, ale do povolených technik jsou zahrnuty i low-kicky.
- c) K1 – je nejpopulárnějším stylem kickboxu a také nejatraktivnější disciplínou pro diváky, především kvůli tvrdosti a nízkému omezení technik. Ty jsou zde rozšířeny o boj v klinči a kop kolenem.

U polokontaktních disciplín zápas končí po uběhnutí všech kol a vyhrává ten soupeř, který má více přidělených bodů. U plnokontaktních disciplín může utkání skončit již před uplynutím stanoveného limitu, a to dvěma způsoby:

- a) Knockout
- b) Rozhodnutím rozhodčího o jasné převaze jednoho protivníka

Největší organizací zastřešující kickbox je WAKO (World Association of Kickboxing Organizations) a uznává všechny výše zmíněné styly. Také je jako jediná z organizací uznána GAISF (Global Association of Sports Federations) a IOC (International Olympic Committee).

1.2.3 MMA

Zkratka MMA vychází z anglického „Mixed Martial Arts“ neboli „smíšená bojová umění“. Jedná se o kombinaci brazilského jiu-jitsu, zápasu, boxu, Muay-thai, juda, karate, taekwonda atd. Původ MMA sahá až do starověkého Řecka, kde se jednalo především o kombinaci antických předchůdců zápasu a boxu. Tento druh boje býval nazýván Pankration.¹⁴ Zápasy nebyly téměř vůbec upraveny pravidly, a proto často končily vážným zraněním, či smrtí jednoho nebo obou zápasníků. Ti byli pro svou surovost a schopnost v boji dosazováni do armád Alexandra Makedonského. Postupem času se bojové styly začaly kombinovat kvůli touze soupeřů změřit síly s protivníkem ovládajícím jiný bojový styl. Díky

¹⁴ GREXA, J. (2007). *Přehled světových dějin sportu*. Brno: Masarykova univerzita. s. 41 ISBN 978-80-210-4505-7.

přelomovým kombinacím zápasů box versus zápas či box versus judo, se části stylů začaly kombinovat a eventuelně kombinace dospěla do nám známého MMA.

Samotný zápas se dělí na tři stěžejní části, a to: boj v postoji, v klinči a na zemi. Každá část zápasu čerpá techniky z jiných úpolových sportů. Boj v postoji se skládá především z úderů rukama a lokty a kopů nohama a koleny. Většina technik je převzata z boxu, kickboxu, karate, taekwonda apod., které jsou typické právě pro své kopy a údery. Boj v klinči je již boj na krátkou vzdálenost, kdy jsou do sebe soupeři zaklesnuti a silově se snaží jeden druhého vyvést z rovnováhy a získat nad druhým výhodu (popř. přesunout boj na zem). Díky charakteru této části zápasu není překvapením, že vychází z juda, wrestlingu či muay thai. Poslední částí zápasu je boj na zemi. Zde jsou využívány tzv. „ground and pound“ techniky, tedy techniky přímo uzpůsobené pro boj na zemi. Mimo ně se používají páky, držení či škrcení.¹⁵ Boj na zemi opět vychází z juda a mimo něj také z brazilského jiu-jitsu a zápasu.

Ačkoliv se tak nezasvěcenému pozorovateli nemusí zdát, MMA si prošlo velmi intenzivním procesem tvorby pravidel a vyhraňování zakázaných technik, která zajišťují, že se výrazně snižuje riziko závažného ublížení na zdraví účastníků zápasu. Oproti jeho dřívější antické „surové“ formě, kdy byly zakázány pouze techniky zaměřené na oči a kousání, dnes je tento výčet mnohem obsáhlejší, např: údery hlavou, plivání na soupeře, tahání za vlasy, chytání za klíční kost, kopání do hlavy ležícího soupeře, útoky na genitálie, útoky na páteř a zátylek útočení na protivníka v přestávce / v péči lékaře / po ukončení zápasu atd. Za porušení těchto a dalších pravidel je účastník penalizován rozhodčím. Mimo tato pravidla je velkým faktorem v zachování bezpečnosti zápasníků rozdělení do váhových kategorií. Ty zajišťují, že do zápasu nepřichází soupeř s nespravedlivou výhodou a zajišťují objektivní porovnávání výkonů zápasníků. Samozřejmě se mohou konat zápasy se smíšenými váhovými kategoriemi, ovšem za souhlasu obou účastníků a organizátora.

¹⁵ MMA. *Fakulta tělesné výchovy a sportu* [online]. Praha: Fakulta tělesné výchovy a sportu, UK, 2014 [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <http://web.ftvs.cuni.cz/elstudovna/MMA/techniky.html>

Cílem zápasu je samozřejmě vyhrát (porazit soupeře), čehož se dá dosáhnout několika způsoby:

- a) Knockout či technický knockout (ukončení rozhodčím)
- b) Diskvalifikace
- c) Vzdání soupeře
- d) Vážné zranění
- e) Výhra na body, remíza či bez výsledku
- f) Forfeit

Za každý ukončený zápas jsou soupeřům rozhodčími uděleny body. Vítězi bývá uděleno 10 bodů a poraženému 9 a méně (nejméně 7). Pokud je boj vyrovnaný a žádný ze soupeřů nedominuje, obdrží každý 10 bodů¹⁶.

Největší a nejznámější organizací, která provozuje zápasy MMA je UFC (Ultimate Fighting Championship), která má také nejrozšířenější a neuznávanější souhrn pravidel. Jedná se o americkou elitní profesionální soutěž v MMA, kde působí světová špička bojovníků a která pořádá akce po celém světě (v Česku je mimo UFC významnou organizací také Oktagon).

1.3 Bojové systémy

Na rozdíl od bojových umění či sportů, většina bojových systémů byla vytvořena pro účely ozbrojených bezpečnostních složek (policie či armáda) a až s jejich vývinem se vytvořila verze pro civilisty. Byly vytvořeny s cílem co nejefektivněji zneškodnit a zpacifikovat protivníka. Některé systémy se těší velké popularitě a využití po celém světě jak v profesionální, tak v civilní sféře. Např. Krav maga je využívána americkou FBI, CIA, DEA či SWAT tým a dále také bezpečnostními složkami z Francie, Švédska či Dánska. V Česku je za hlavní bojový systém armády ustanoveno Musado.

¹⁶ Pravidla. *MMAA* [online]. Praha: CTECH, 2012 [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <http://www.mmaa.cz/pravidla>

1.3.1 Krav maga

Krav maga je bojový systém vynalezený v Izraeli. Celý systém je postavený na využívání přirozených reakcí obránce při zneškodňování útočníka. Cílem bylo vytvořit co nejpřirozenější systém obrany, aby pro obránce nebylo těžké si techniky a postupy vybavit ani ve stresových situacích.

Zakladatelem Krav maga byl Imrich Lichtenfeld. Ten byl již od raného dětství veden k bojovým sportům. Jelikož ale byl židovského původu a na Slovensku se nacházel právě ve 30. a začátku 40. let minulého století, při nástupu nacismu, velmi rychle přesunul své znalosti do pouličního boje. Právě kvůli nacismu byl nakonec nucen emigrovat do tehdy se formující Izraele, kde předal své znalosti Izraelské armádě. Jeho role ve vzdělávání armády v tomto bojovém systému byla významným faktorem v udržení nových Izraelských hranic proti útočícím sousedním státům. Po odchodu z aktivní služby se věnoval zaměření Krav magy pro civilisty.

Krav maga tedy bývá používána ve dvou rovinách, a to v civilní a profesionální¹⁷. Pro běžné civilisty se jedná o způsob obrany před útočníkem, kterým jej mohou zneškodnit a následně se dostat do bezpečí. V profesionální sféře bývá Krav maga užívána příslušníky policejních sborů a armád. U policie se jedná především o odražení útoku a následné zajištění útočníka. U armády je cílem útočníka co nejefektivněji zneškodnit a následně pokračovat v daném úkolu.

Důležité je zmínit, že u Krav maga nejsou dána žádná pravidla. Cílem je, se co nejvíce přiblížit reálnému boji a sebeobraně, ve které pravidla a omezení neexistují, a proto nemá smysl s nimi trénovat. Při trénincích bývají využívány chrániče hlavy a jiných částí těla, např. suspensor, ale nenajdeme při nich žádné zakázané techniky. Součástí tréninku je i způsob obrany, když je obránce v nevýhodě jakéhokoliv typu. Zde můžeme hovořit o početní nevýhodě, kdy je obránce přečíslen útočníky, o nevýhodě, kdy je třeba se bránit proti ozbrojenému

¹⁷ Vybrané sebeobrané systémy a osobnosti. *Inovace SEBS a ASEBS* [online]. Brno: Fakulta sportovních studií MU, 2013 [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://www.fsps.muni.cz/inovace-SEBS-ASEBS>

útočníkovi nebo o znevýhodnění pohlavím, kdy se žena musí bránit proti fyzicky zdatnějšímu muži. Právě v těchto situacích je klíčové, aby byly naučené techniky co nejjednodušší a obránce neměl problém si je vybavit. Naopak cílem je mít techniku co nejvíce zautomatizovanou, aby nenastala prodleva, které by útočník mohl využít. Zároveň právě v těchto situacích je klíčové zneškodnit útočníka co nejdříve a nejefektivněji. Tak se dostáváme k technikám, které by v bojových uměním i sportech byly považovány za zakázané či nemorální, a tak je v nich nenajdeme. To je ten klíčový rozdíl mezi bojovými sporty/uměním a systémy, jako je krav maga. Zde se cvičenec připravuje na situaci, kdy bude nucen bránit svůj vlastní život, a proto zde žádná pravidla ani omezení nenajdeme.

Hlavní organizací zastřešující Krav maga je IKMF (International Krav Maga Federation), která vznikla na konci minulého století především kvůli velkému nárůstu popularity systému.

1.3.2 Musado

Zakladatelem Musada byl Herbert Grudzensky. Celý život strávil studiem různých bojových umění, převážně juda, jiu-jitsu a taekwonda. V 80. letech zakládá svou vlastní školu bojových umění a ze svých získaných znalostí z pozice učitele i žáka, začíná vytvářet nový bojový styl, Musado. Jedná se o styl sebeobrany a boje z blízka, který dělíme na tradiční Musado a MCS Musado (Military Combat System).

Tradiční Musado vychází z technik korejských bojových umění a samo se dá za bojové umění považovat. Během historického vývoje Koreje dokážeme vyčlenit 3 skupiny bojových umění, které se vzájemně ovlivňovaly a rozvíjely. Jedná se o:

- a) Sado mu sul – bojové umění rodinných klanů
- b) Bulkyo mu sul – bojové umění buddhistických mnichů
- c) Koong jong mu sul – bojové umění královských a šlechtických rodin

První dvě skupiny byly zaměřeny na obranu civilisty při napadání, zatímco bojové umění poslední skupiny je velmi podobné dnešní formě Musada, neboť se jednalo o výcvik armádních složek, které chránily nejvyšší třídy. Nejednalo se

zde pouze o obranu, ale o aktivní likvidaci protivníka. Mimo techniky sebeobrany (proti ozbrojenému či neozbrojenému protivníkovi) a techniky boje se zbraní, v tradičním Musadu bývá vyučováno umění meditace, koncentrace a osobního rozvoje. Trénink je tedy rozdělen na 4 části:¹⁸

- a) Vnější síla – boj beze zbraně
- b) Vnitřní síla – koncentrace, meditace atd.
- c) Mentální síla – teoretické vlastnosti
- d) Síla zbraně – boj se zbraní

Tato tradiční forma se dá považovat za životní styl, či jak překlad říká, za „Cestu válečníka“. Je zajímavé, že u postupových zkoušek na vyšší úroveň musí žáci mimo techniky předvést právě správné dýchání, či schopnost koncentrace (techniky pro rozvoj mentální a duchovní síly). Oproti tomu MCS Musado je moderní profesní sebeobranný systém, určený pro bezpečnostní složky. Je přímo upraven takovým způsobem, aby bylo možné veškeré techniky provádět v plné výstroji a byla zachována jejich efektivita.¹⁹ Výcvik je rozdělen na 4 hlavní fáze, a to:

- a) Výcvik sebeobrany a boje zblízka
- b) Obrana proti tyči a boj s tyčí
- c) Obrana proti noži a boj s nožem
- d) Speciální techniky s nožem a pokročilé bojové techniky

S každou fází výcviku vzrůstá její obtížnost a pokročilost technik. Před postupem do vyšší fáze jsou žáci přezkušováni. Ve čtvrté fázi bývají vyučovány pokročilé bojové techniky, pod které řadíme např. poutání pachatele či likvidaci strážného. Mimo tyto techniky zde řadíme tzv. špinavé triky, což jsou metody a techniky

¹⁸ Vybrané sebeobranné systémy a osobnosti. *Inovace SEBS a ASEBS* [online]. Brno: Fakulta sportovních studií MU, 2013 [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://www.fsps.muni.cz/inovace-SEBS-ASEBS>

¹⁹ Vybrané sebeobranné systémy a osobnosti. *Inovace SEBS a ASEBS* [online]. Brno: Fakulta sportovních studií MU, 2013 [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://www.fsps.muni.cz/inovace-SEBS-ASEBS>

rytířů sursa, kteří působili v 10. století v Koreji a dají se považovat za první organizované korejské špiony. Od roku 1993 je Musado ustanoveno hlavním bojovým systémem české policie a armády.

2 Okolnosti vylučující protiprávnost

Abychom se mohli zabývat okolnostmi vylučujícími protiprávnost, musíme si nejdříve stanovit, co je protiprávnost samotná, co je trestný čin a kdy je protiprávní. Protiprávnost je jedním ze znaků trestného činu (společně s např. skutkovou podstatou trestného činu či zaviněním). Jedná se o rozpor s právní normou v rámci právního řádu. Trestným činem potom rozumíme protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.²⁰ Aby potom byl pachatel za trestný čin odpovědný, je u jeho páchaní třeba úmyslného zavinění. Výjimkou je, pokud zákon stanovuje, že k trestní odpovědnosti pachatele postačí úmysl nedbalý. Pokud také z ustanovení trestního zákona nevyplývá jinak, je mimo trestný čin samotný trestná také jeho příprava, pokud, organizátorství, pomoc a návod. U těch ovšem může dojít k zániku trestní odpovědnosti a je nutné je odlišovat od okolností vylučujících protiprávnost.

Okolnosti vylučující protiprávnost jsou typové příklady, kdy jsou sice splněny téměř všechny znaky trestného činu, avšak jsou spáchány za určitých specifických podmínek, kdy zde schází protiprávnost.²¹ Čin tedy nejde proti zákonu, ale naopak chrání právo a chráněné zájmy, jako takové.

Jak již bylo zmíněno, je nutné rozlišovat okolnosti vylučující protiprávnost a okolnosti způsobující zánik trestní odpovědnosti. Hlavním rozdílem je, že u okolností vylučujících protiprávnost čin není trestný již od samého počátku jeho páchaní, zatímco u okolností způsobujících zánik trestní odpovědnosti je čin v době jeho trvání stále trestný. Ke ztrátě odpovědnosti dochází až po nastání nových okolností, díky kterým pachatel nemůže být stíhán. Jako příklad si můžeme uvést zánik trestní odpovědnosti u přípravy trestného činu. Příprava

²⁰ §13 zákona č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník

²¹ ŠČERBA, F. a kol. (2020), *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 3331, s. 495 ISBN 978-80-7400-807-8.

jako taková je trestná, pokud ze zákona nevyplývá jinak. K zániku trestní odpovědnosti dochází, pokud pachatel:²²

- a) odstranil nebezpečí, které vzniklo chráněnému zájmu z podniknuté přípravy
- b) nebo učinil o přípravě ke zvlášť závažnému zločinu oznámení v době, kdy nebezpečí mohlo být odstraněno.

U okolností vylučujících protiprávnost se tedy činy osoby nikdy nedaly považovat za protiprávní, zatímco o okolnostech způsobujících zánik trestní odpovědnosti činy protiprávní byly, ale nově vzniklým jednáním osoby protiprávnost zanikla.

V českém trestním zákoníku je stanoveno 5 okolností vylučujících protiprávnost:

- a) Krajní nouze
- b) Nutná obrana
- c) Svolení poškozeného
- d) Přípustné riziko
- e) Oprávněné použití zbraně

Pro účely této práce postačí se zabývat krajní nouzí a nutnou obranou.

2.1 Krajní nouze

Krajní nouze je čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem. Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.²³ Tato okolnost vylučující protiprávnost umožňuje občanům vlastními silami bránit zájmy chráněné trestním zákoníkem. U krajní nouze můžeme mluvit o jistých

²² §20 zákona č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník

²³ §28 zákona č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník

znacích, které z nastalé situace dělají okolnost vylučující protiprávnost, a právě krajní nouzi. Tyto znaky jsou²⁴:

- a) Odvrácení nebezpečí přímo hrozícího zájmu chráněnému trestním zákoníkem – pokud se jedná o útok osoby, půjde o krajní nouzi, pokud byla způsobena újma někomu jinému než útočící osobě. Jinak se jedná o nutnou obranu.
- b) Subsidiarita – nebezpečí se nedá odvrátit nebo se mu nedá vyhnout jiným způsobem, např. útekem (když je dítě zamknuté v autě, není jiné řešení než rozbít okno).
- c) Proporcionalita – následek způsobený jednáním, nesmí být stejně závažný nebo závažnější než ten, který hrozil.
- d) Absence povinnosti snášet nebezpečí – ohrožená osoba tedy nemá povinnost snášet nebezpečnou situaci, ve které se nachází. Zde se jedná o odlišení od tzv. profesionálního nebezpečí, kterému čelí např. policisté či hasiči

Mimo znaky krajní nouze je třeba zmínit také její excesy. Excesem rozumíme nějaké chování, které je považováno za nepřiměřené, a to především kvůli jeho intenzitě či opakování. V krajní nouzi potom exces chápeme právě jako situaci, která je v rozporu se zásadami krajní nouze a jedná se o vybočení z jejích mezí. Excesem je některá či více zásad porušeno a nedochází tedy k naplnění podmínek, kdy je situace považována za krajní nouzi. Excesy tedy dělíme na:²⁵

- a) Extenzivní – nehrozilo bezprostřední nebezpečí. Jednání tedy nastalo buď před nebo až po nebezpečné situaci
- b) Intenzivní – vzniknutý následek byl stejně závažný či závažnější než ten původní

²⁴ JELÍNEK, Jiří. *a kol. Trestní právo procesní*. Sedmé. Praha: Leges, 2019. s. 265-268 ISBN 978-80-7502-380-3.

²⁵ ŠČERBA, F. *a kol. (2020), Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 3331, s. 503-504 ISBN 978-80-7400-807-8.

- c) Nedostatek subsidiarity – nebezpečné jednání šlo odvrátit nebo se mu vyhnout jiným způsobem
- d) Povinnost snášet nebezpečí – osoba má povinnost nastalé nebezpečí snášet

Je třeba také zmínit tzv. putativní krajní nouzi. Zde si bránící osoba myslí, že se ocitla v ohrožující situaci, ačkoliv to tak není (např. jí jsou zamlčeny nějaké okolnosti – může se jednat o vtip přátel). Jedná se tedy o krajní nouzi domnělou. V tomto případě se trestnost činu posuzuje se zřetelem na nastalý skutkový omyl.

2.2 Nutná obrana

Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.²⁶ Stejně jako krajní nouze, i nutná obrana má své znaky, které musí být splněny, aby se mohlo jednat právě o nutnou obranu, a má své excesy, které vybočují z mezí nutné obrany a jsou protiprávním činem. Znaky nutné obrany jsou:²⁷

- a) Přímo hrozící nebo trvajícím útok – nutná obrana je přípustná od momentu, kdy útok začal přímo hrozit, až do momentu, kdy nebezpečí žádnému zájmu nehrozí
- b) Útok směřuje proti zájmu chráněnému trestním zákonem – útok může hrozit jakémukoliv zájmu chráněnému trestním zákonem (život, zdraví, lidská důstojnost, majetek, svoboda atd.)
- c) Bezprostřední hrozba či trvání – útok hrozí, jestliže je jasné, že bude bezprostředně následovat.

²⁶ §29 zákona č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník

²⁷ ŠČERBA, F. a kol. (2020), *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 3331, s. 505-509 ISBN 978-80-7400-807-8.

- d) Nejde o nutnou obranu, jestliže byla obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku

Na rozdíl od krajní nouze, u nutné obrany do znaků nepatří subsidiarita, kdy je nutné se nebezpečí vyhnout jinak a není zde ani povinnost nebezpečí snášet. Stále se zde ovšem vyskytuje proporcionalita, kde se zabýváme vztahem mezi újmou, která nastala a újmou, která z útoku hrozila. Rozdílem mezi proporcionalitou v krajní nouzi a v nutné obraně je, že v nutné obraně je dovoleno způsobit útočníkovi i větší škodu, než která z útoku hrozila obránci.²⁸ Pro toho je stěžejní odvrátit útok a jelikož se nachází v nevýhodě (faktor překvapení, šoku, nezkušenosti) je pro něj nutné použít větší intenzitu obrany než útoku. Dále se posuzuje přiměřenost obrany, kde je porovnávám vztah mezi intenzitou útoku a obrany. Nepřiměřená obrana a excesy k ní patřící budou dalším předmětem práce.

Excesy nutné obrany jsou protiprávní a pro společnost škodlivé. Zkoumá se, jaká skutková podstata trestného činu byla excesem naplněna. Excesy dělíme na:²⁹

- a) Extenzivní – obrana nastala ještě předtím, než útok hrozil (bez náznaku možného ohrožení) nebo až po jeho ukončení
- b) Intenzivní – nutná obrana byla zcela zjevně nepřiměřená
- c) Jarý (stenický) – obránce vybočuje z mezí nutné obrany ze zlosti, pomstychtivosti, podlosti. Takový exces je možné posuzovat jako přitěžující okolnost
- d) Chabý (astenický) – jednání obránce probíhalo v silném rozrušení z úleku, ze strachu nebo z leknutí.

²⁸ JELÍNEK, Jiří. *a kol. Trestní právo procesní*. Sedmé. Praha: Leges, 2019. s. 273 – 276 ISBN 978-80-7502-380-3.

²⁹ JELÍNEK, Jiří. *a kol. Trestní právo procesní*. Sedmé. Praha: Leges, 2019. s. 278 ISBN 978-80-7502-380-3.

Stejně jako u krajní nouze, i u nutné obrany rozlišujeme tzv. putativní nutnou obranu. Jedná se o tzv. domnělou nutnou obranu, kdy si obránce oprávněně myslí, že je napaden. Jako příklad můžeme uvést třeba, že obránce chce vystrašit kamarád a následnou nutnou obranou je zraněn. Pokud byly naplněny znaky nutné obrany, jednání obránce nebylo protiprávní. Pokud znaky naplněny nebyly, bude se jednat o polehčující okolnost.

Pokud bychom měli najít způsob, jak co nejjednodušeji rozlišit nutnou obranu a krajní nouzi, můžeme říct, že se jedná o postavení ustanovení speciálního vůči ustanovení obecnému. Nutná obrana je tedy jistou specificky vymezeným případem krajní nouze, ve kterém má obránce ještě více volnosti v odvracení útoku (převážně v možnosti způsobit útočnickovi větší, než jemu hrozící újmu). Pokud se bavíme o nutné obraně, jednání bránící osoby směřuje přímo proti osobě na ni útočící, a právě té také vzniká újma. Naproti tomu u krajní nouze vzniká újma komukoliv jinému.

2.3 Nepřiměřená obrana

Díky již zmíněným excesům nutné obrany je jasné, že může přejít v obranu nepřiměřenou. Zde hovoříme o vybočení z mezí nutné obrany takovým způsobem, že jednání obránce nenaplnilo znaky nutné obrany a jeho jednání je tedy nepřiměřené a protiprávní. Je jasné, že jednání obránce musí mít zvýšenou intenzitu, aby byl schopen odvrátit útok. Tato míra zvýšené intenzity může vést k fatálním následkům (např. ke smrti útočníka) a i přesto můžeme obranu považovat za nutnou a ne nepřiměřenou. Cílem obránce je tedy především odvrátit či zastavit útok, neboť k nutné obraně je oprávněn právě v časovém úseku trvajícím od začátku přímé hrozby útoku do okamžiku, kdy žádný chráněný zájem není ohrožen. Míra intenzity obrany je tedy pohyblivá, a to v závislosti na okolnostech útoku (útočník, zbraně, okolí, psychické faktory apod.). Právě díky těmto okolnostem nemůžeme jasně říci, že pokud obránce útočník ohrožuje klavírem, nemůže jej zneškodnit pistolí, neboť intenzita jeho obrany je nepřiměřená útoku. Naopak obránce musí použít intenzivnější obranu, aby byl schopen ubránit chráněný zájem, i když to může vést ke smrti útočníka, avšak obránce by se stále měl snažit útočníka neusmrtit, pokud to není nezbytně

nutné. Při následném soudním procesu má tedy soud možnost zvažovat okolnosti a podmínky nutné obrany s ohledem na vnímání útoku z pohledu obránce. Zároveň obránce není povinen stupňovat jeho obranu, tedy začít mírnějšími prostředky a až po jejich nefunkčnosti se přiklonit k prostředkům intenzivnějším. V takovém případě by totiž obránce už nemusel mít čas se k oněm účinnějším prostředkům dopracovat. Pokud se tedy i smrt útočníka na následky nutné obrany za jistých okolností odehrává v mezích nutné obrany, které tímto jednáním nepřekračuje, kdy se nutná obrana stává nepřiměřenou?

2.3.1 Exces intenzivní

Nutná obrana je zcela zjevně nepřiměřená a došlo tedy k vybočení z mezí nutné obrany v míře intenzity obranného jednání. Jako příklad může být uvedena³⁰ střelba po osobě, která vnikla na území pozemku obránce (např. děti šli na zahradu trhat třešně). Ačkoliv osoba narušuje prostor pozemku, v tento okamžik nám nezavdává důvod se domnívat, že její vniknutí bude eskalovat v agresivní a ohrožující jednání. Obrana proti takové osobě je tedy zcela zjevně nepřiměřená, neboť nevznikla ani hrozba útoku. Takové jednání se dá považovat za tzv. nedbalostní vybočení z nutné obrany, neboť obránce nerozpoznal, že jeho obrana byla nepřiměřená.³¹

2.3.2 Exces extenzivní

V tomto případě nebyla obrana současná s přímo hrozícím nebo trvajícím útokem.³² Dále se může jednat o předčasnou obranu, kdy ani nemůžeme hovořit o nutné obraně, jelikož nastala předtím, než útok hrozil (předčasná obrana se tedy dá považovat i za exces intenzivní). Dále je za extenzivní exces považováno jednání, ve kterém obránce pokračoval bezprostředně po skončení

³⁰ JELÍNEK, Jiří. *a kol. Trestní právo procesní*. Sedmé. Praha: Leges, 2019. s. 278 ISBN 978-80-7502-380-3.

³¹ ŠČERBA, F. *a kol. (2020), Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 3331, s. 516 ISBN 978-80-7400-807-8.

³² JELÍNEK, Jiří. *a kol. Trestní právo procesní*. Sedmé. Praha: Leges, 2019. s. 278 ISBN 978-80-7502-380-3.

hrozby ohrožující chráněný zájem. Obránce potom v obraně pokračuje, např. proto, že si neuvědomil, že útok již skončil nebo má potřebu se útočnickovi mstít. Právě tento exces je nejrelevantnější pro osoby praktikující bojová umění, sporty či systémy. Tyto osoby zpravidla v obraně nepokračují proto, že by se útočnickovi chtěli mstít, ale proto, že je jejich mentalita kvůli intenzivnímu tréninku posunutá a nejenže si neuvědomí, že útok již pominul, ale dostanou se stavu tzv. autopilota, kdy jednoduše pokračují k natrénované činnosti. Účelem jejich tréninku je zvítězit nad protivníkem, ať už se jedná o vítězství na závodech nebo o zneškodnění nepřítele ve válečné zóně. Při napadení se cvičenec mentálně přesouvá do natrénovaného stavu a je pro něj tedy o to náročnější jej opustit a v obraně/útoce přestat. Více než cvičenci zabývající se uměními jako např. karate mají s tímto stavem problém osoby znalé bojových systémů (a to převážně členové bezpečnostních složek, pro které se jedná o součást povolání) nebo sportovci cvičící bojové sporty tvrdšího stylu (kickbox, MMA).

2.3.3 Použití automatizovaných obranných systémů

V dnešní době se čím dál častěji začínají objevovat automatická obranná zařízení (neboli nástražné systémy), a proto určitě stojí za to je v této práci alespoň zmínit. Účelem těchto systémů je odrazit možný budoucí útok bez přítomnosti obránce a bez jakéhokoliv spuštění systému z jeho strany. Pod těmito systémy můžeme naleznout samostříly, pasti, nástražné miny či plot pod elektrickým proudem.³³ Česká judikatura se u této problematiky v minulosti měnila a v dnešní době, na rozdíl od minulosti, tyto systémy skutečně mohou jednat v rámci nutné obrany. To v minulosti možné nebylo, neboť instalací těchto zařízení docházelo k extenzivnímu excesu. Dnes se ovšem za okamžik počátku obrany nepovažuje ona instalace obranného zařízení, ale moment jeho spuštění. Zároveň ale osoba, která systém má nese riziko, že se spustí proti někomu, kdo nijak žádný chráněný zájem neohrožuje (např. se spustí proti osobě, která na

³³ ŠČERBA, F. a kol. (2020), *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 3331, s. 514 ISBN 978-80-7400-807-8.

pozemek vstupuje oprávněně - spolubydlící). Ačkoliv tedy obránce nemusí být v okamžik spuštění obrany na místě přítomen, za následky je zodpovědný stejně, jako by na místě byl. Riziko nepřiměřené obrany může obránce snížit tím, že druhá osoba bude předem upozorněna na hrozící nebezpečí (např. varovným nápisem na elektrickém plotě).³⁴

³⁴ FRANĚK, Jan. *Nutná obrana a její limity*. JFK legal [online]. Praha: JFK legal, 2020 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://jfklegal.cz/2020/10/22/nutna-obrana/>

3 Činitele napadení

Podle Světové zdravotnické organizace (WHO) je násilí úmyslné použití či hrozba použití fyzické síly nebo moci proti sobě samému, jiné osobě, proti skupině či společnosti (komunitě), a to síly, která má nebo může mít s vysokou pravděpodobností za následek poranění, smrt, psychickou újmu, závalu či poruchu vývoje či strádání (deprivaci).³⁵ Jedná se o prostředek, kterým se snažíme dosáhnout našeho cíle, ačkoliv ne adekvátní metodou. Většinou se k násilí neuchylujeme, protože by to bylo nezbytné, ale proto abychom si zachovali či zvýšili jistý status. Často se lidé v rámci konfliktu více bojí možné újmy psychické spíše než fyzické. Fyzická újma sice ohrožuje náš život, ale také jí nejsme vystaveni tak často. Pod možnou psychickou újmu si můžeme představit právě ztrátu sociálního statusu nebo ztrátu námi nastaveného sebehodnocení či ega. Lidé jsou totiž velmi interesováni tím, jak jsou vnímáni jejich okolím a společnostmi. Mimo to se možná újma na reputaci odráží i v jimi nastaveném obraze a vnímání sebe sama. Následné zklamání pak může mít fatální následky, ze kterých se jedinec nemusí psychicky dostat. K násilí se tedy lidé přiklání převážně ve třech případech:

- a) jako k prostředku vedoucímu k zisku
- b) v rámci fyzické sebeobranu
- c) v rámci zachování sociálního statusu

Pokud se jedinec rozhodne, že k násilí přistoupí, následuje útok. Jak již bylo zmíněno v minulé kapitole, útokem rozumíme ohrožení zájmů chráněných trestním zákonem.³⁶ Útoky můžeme dělit na nečekané (útočník se k útoku rozhodl spontánně) a plánované (útočník byl na útok předem připraven). I přes tohle dělení, skutečně nečekaný útok může být pouze pro oběť. Útočník prochází procesem rozhodování, ve kterém nakonec dojde k onomu rozhodnutí

³⁵ Světová zpráva o násilí a zdraví. In: Brusel: WHO, 2002, ročník 2002.

³⁶ JELÍNEK, Jiří. *a kol. Trestní právo procesní*. Sedmé. Praha: Leges, 2019. s. 266 ISBN 978-80-7502-380-3.

zaútočit, a i když je to pouze pár sekund před napadením, má čas na vyhodnocení situace a naplánování jeho postupu při útoku. Postupu, jakým vyřadí a zneškodní obránce. Miller o útocích uvádí čtyři pravdy, a to že:³⁷

- a) probíhají více zblízka
- b) probíhají rychleji
- c) probíhají nečekaněji
- d) probíhají intenzivněji

Tyto pravdy jsou uvedeny ve spojitosti s tréninkem bojových umění, sportů a systémů, kde se cvičenci připravují na souboj. Jedná se o vyzdvižení kontrastu mezi skutečným útokem a simulovaným útokem při tréninku. Skutečný útočník se bude pokaždé snažit dostat na co nejkratší vzdálenost a nejlépe v stísněném prostoru (např. mezi auty). Naučená obrana na tréninku funguje právě díky tomu, že cvičenci mají dost prostoru ji praktikovat a jsou od sebe v dostatečné vzdálenosti k tomu, aby stihli včas útok zaregistrovat. Tím, že se útočník přiblíží, je pro něj útok nejenže jednodušší, ale zároveň je pro obránce nečekaný a nemá čas reagovat obranou. Pokud agresor nebude schopen získat onen moment překvapení, pravděpodobně od útoku upustí. Zároveň se simulovaný útok svou intenzitou nikdy nepřiblíží reálnému (jak silou, tak kvantitou úderů). Tyto čtyři pravdy tedy představují jistý pomyslný návod pro agresora, kterým si rapidně zvyšuje šance na úspěch.

3.1 Typologie zločinců

Stejně jako mnoho dalších problematik, i zločince lze diferenciovat. Zde samozřejmě záleží, na jakou oblast agresorů se chceme zaměřit. Pokud se budeme bavit o stalkingu, budeme rozlišovat jiné kategorie, než např. u krádeží. Ona motivace pro spáchání protiprávního činu je pro každého agresora jiná a ke každému zločinu se budou vázat i jiné formy a možnosti motivace, pro něj typické. Je velmi nepravděpodobné, že u krádeží bychom našli agresora

³⁷ MILLER, Rory. *Realita násilí: k čemu jsou bojová umění ve skutečném světě*. Praha: Mladá fronta, 2017. s. 74-76 ISBN 97 8-80-204-4401 -1.

z kategorie „hledáč intimity“, který je častým zástupcem u trestného činu stalkingu. Každopádně napadení jako takové, je znakem, který se zpravidla vyskytuje u všech trestných činů. Proto je bez bližší klasifikace napadení k příslušnému trestnému činu náročné rozebírat možné motivace agresora k útoku. Bez bližšího zařazení bychom se museli zabývat motivacemi náležícími ke všem trestným činům, což není předmětem této práce. Následující kategorizace tedy není zaměřena na konkrétní trestný čin, ale na problematiku napadení obecně, jak ji rozděluje Miller na:³⁸

- a) Lidé dělající chyby
- b) Pouliční kriminálníci
- c) Predátoři

Pod tyto skupiny je možné rozřadit veškeré agresory bez bližší kategorizace ke konkrétním trestným činům.

3.1.1 Lidé dělající chyby

Jedná se o nejméně početnou skupinu zločinců. Mají běžné morální cítění a jsou si tedy vědomi toho, co je dobré, a co špatné. Nemají motivaci páchat trestný čin a nepředchází mu plánování či příprava. Samotné rozhodnutí o spáchání protiprávního jednání probíhá spontánně vlivem okolností situace, ve které se pachatel ocitne. Tato skupina se nejčastěji dopouští protiprávního jednání pod vlivem návykových látek či v rámci tzv. opičích tanců.³⁹ Ty jsou jistým procesem jedince (či skupiny), kterým si udržuje moc či získává respekt nebo vyšší sociální postavení. Opičí tance jedinců zpravidla nekončí fatálními následky. Jedná se o menší „strkanice“ s jedincem stejného společenského postavení, a po krátkém konfliktu od něj jedinci ustupují (často předem očekávaným nátlakem okolí).

³⁸ MILLER, Rory. *Realita násilí: k čemu jsou bojová umění ve skutečném světě*. Praha: Mladá fronta, 2017. s. 108 ISBN 97 8-80-204-4401 -1.

³⁹ MILLER, Rory Kane a Lawrence A KANE. *Přiměřená sebeobrana: efektivní rozhodování v násilné situaci*. Přeložil Jan KADLEC. Praha: Mladá fronta, 2018. s. 28 ISBN 978-80-204-503 8-8.

Skupinové opičí tance jsou již vážnější povahy a není výjimkou, že končí vraždou oběti. Jejich smysl nespočívá ve stoupání po společenském žebříčku, ale v projevu solidarity a loajality skupině, popř. odrazování osob zvenčí od vměšování do záležitostí skupiny. Lidé dělající chyby spadají pod opičí tance jedinců. Tato skupina zločinců je také jedinou, na kterou vězení skutečně působí výchovně a odrazuje je od dalšího porušení zákona. Jedná se tedy o jedinou skupinu kriminálků, kteří se pod vlivem opravného prostředku poučí a nemají potřebu ani zájem se dále dopouštět protiprávního jednání. Za klíčový faktor je považován právě jejich cit pro dobré a špatné, díky kterému si uvědomují nesprávnost svého pochybení.

Problémem je, že koncept nápravného působení vězení na jednice je postaven na tom, že napravovaná osoba má ono morální cítění. Taková osoba je pokládána za ideální a náprava je u ní skutečně možná. Jak již ale bylo řečeno, množství zločinců v této skupině není ani zdaleka většinou z celkového množství agresorů, a proto se pozitivní vliv vazby neseťkává s požadovanými výsledky.

3.1.2 Pouliční kriminálci

Jedná se o nejpočetněji zastoupenou skupinu, do které můžeme zařadit dealery, gangstery, prostitutky či narkomany. Zpravidla se jedná o drogově závislé, od čehož se také odvíjí jejich hlavní motivace k páchání trestných činů, tedy získat drogy či prostředky s nimi spojené. Jedná se o specifickou subkulturu, ve které není přítomná žádná autorita, která by bránila její příslušníky. Nedostatek této „svrchované moci“ je důvodem, proč se zde násilí vyskytuje ve vysoké míře a ze vcelku logických důvodů. Jedná se o prostředek zajištění teritoria a majetku, nákupu drog a zajištění pověsti.⁴⁰ Násilí se zde dá považovat za jistou formu univerzálního platidla. U zástupců této skupiny je naprostá absence morálky a mravní citlivosti, což vede k mimořádně násilnému chování. Nemají téměř žádné zábrany týkající se použití zbraně, což je pouze podpořeno vlivem

⁴⁰ MILLER, Rory. *Realita násilí: k čemu jsou bojová umění ve skutečném světě*. Praha: Mladá fronta, 2017. s. 108-109 ISBN 97 8-80-204-4401 -1.

drog. Je tedy vcelku očividné, že v jejich případě se opravné prostředky zpravidla mívají účinkem a předpokládaná recidiva této skupiny je téměř samozřejmostí. Samotný pobyt vězení pro ně nepředstavuje nijak mimořádný problém a dá se dokonce považovat za nezbytnou součást jejich životního cyklu⁴¹, kterou dokonce dokáží obrátit v jim užitečnou (pokud zločinec onemocní, nechá se chytit a dostane se mu lékařské péče).

3.1.3 Predátoři

Jedinci spadající do této skupiny jsou většinou samotáři a asociálové.⁴² Je pro ně tedy prakticky nereálné s někým dlouhodobě udržovat nějakou formu vztahu. Vycházet či spolupracovat s jinou osobou je pro asociální osoby velmi náročné. Predátoři velmi zřídka útočí spontánně. Své útoky mají předem připravené a před jejich provedením si zajišťují co nejvíce výhodné podmínky. Velmi zřídka se tedy u jejich útoků vyskytují svědci. Predátory najdeme jak mezi pouličními kriminálníky, tak i v běžné společnosti. K této skupině řadíme i psychopaty, sociopaty, sériové vrahy a násilníky. Podle Millera rozdělujeme dvě hlavní skupiny predátorů, a to predátory procesové a zdrojové.⁴³ Každá z těchto skupin má svou jinou osobní motivaci pro páčání trestných činů. Vězení pro ně nijak mimořádný problém nepředstavuje, neboť pobyt v něm nevnímají jako omezení, nýbrž jako možnost střetnout v něm nové spektrum obětí.

3.1.3.1 Zdrojoví predátoři

Zdrojové predátory můžeme považovat za ten méně nebezpečný typ. Jejich motivací je získání nějakého předmětu, věci či finančního obnosu. Jejich

⁴¹ MILLER, Rory. *Realita násilí: k čemu jsou bojová umění ve skutečném světě*. Praha: Mladá fronta, 2017. s. 111 ISBN 97 8-80-204-4401-1.

⁴² MILLER, Rory Kane a Lawrence A KANE. *Přiměřená sebeobrana: efektivní rozhodování v násilné situaci*. Přeložil Jan KADLEC. Praha: Mladá fronta, 2018. s. 30 ISBN 978-80-204-503 8-8.

⁴³ MILLER, Rory Kane a Lawrence A KANE. *Přiměřená sebeobrana: efektivní rozhodování v násilné situaci*. Přeložil Jan KADLEC. Praha: Mladá fronta, 2018. s. 30 ISBN 978-80-204-503 8-8.

motivací je tedy samotný cíl trestného činu. Ohrožená osoba tedy nemusí dojít k fyzické újmě, pokud predátorovi neklade odpor při získávání věci. Jako příklad si můžeme uvést klasické přepadení v nějaké boční uličce. Před ženou se zničehonic objeví lupič se zbraní v ruce a dožaduje se její kabelky. Když mu si podá, lupič získal předmět jeho touhy a odchází pryč. Dosáhl tedy svého cíle. Pokud se žena bude zdráhat, lupič se pravděpodobně uchýlí k násilí.

3.1.3.2 Procesoví predátoři

Oproti zdrojovým predátorům, procesoví predátoři útočí na člověka ne kvůli materiálnímu zisku, ale kvůli požitku ze samotného útoku. Jejich motivací je proces napadení samotný. Po začátku konfrontace, napadená osoba tedy nemůže udělat téměř nic, aby zamezila její eskalaci. Oběť se tedy fyzické konfrontaci s největší pravděpodobností nevyhne. Po jejím začátku je hlavní prioritou násilníka odrazit tak, aby oběť měla možnost ze situace zmizet. Cílem tedy není nad násilníkem nutně vyhrát, ačkoliv to v nějakých případech může být jediná možnost (s fatálními následky). Právě do této kategorie řadíme sériové vrahy a pachatele znásilnění.⁴⁴

3.1.4 Obecné faktory napadení

V rámci útoku můžeme rozlišovat několik činitelů, které utváří prostor pro snadný útok. Může se jednat jak o faktory, které jsou ovlivňovány zejména obětí a jsou zkoumány predátorem a následně vyhodnocovány jako vhodné. Nebo se může jednat o faktory závislé na postupu predátora. Velmi silným faktorem, který je úzce spjatý s obětí je její situační vědomí. To jí poskytuje znatelnou možnost se napadení vyhnout. Útočník zase situaci utváří svým přístupem a plánovaným postupem. Můžeme vyčlenit jistou metodu, která je pro agresora prokazatelně účinná, ať už díky ní vyhodnotí situaci pozitivně či negativně. Následná

⁴⁴ MILLER, Rory Kane a Lawrence A KANE. *Přiměřená sebeobrana: efektivní rozhodování v násilné situaci*. Přeložil Jan KADLEC. Praha: Mladá fronta, 2018. s. 31 ISBN 978-80-204-503 8-8.

kombinace těchto faktorů a postupů vytváří onu situaci, se kterou se obě strany musí následně vypořádat.

3.1.4.1 Situační vědomí

Z pohledu oběti je velmi důležité mít tzv. situační vědomí. Jedná se o vědomí toho, co se kolem nás děje a bude dít.⁴⁵ Lajk by jej tedy mohl označit za intuici či „babský rozum“. Pokud tedy běžný občan vnímá jeho okolí a naslouchá své intuici, je schopen rozpoznat možnou hrozbu a tím se nebezpečné situaci úplně vyhnout. Jedná se tedy o instinktivní schopnost, kterou má každý z nás. Rozdíl mezi relativním bezpečím a ohrožením vzniká naší schopností a ochotou instinkt poslouchat a vnímat jej. Situační uvědomění tedy vnímáme převážně v situacích, které jsou vnímány jako nebezpečné. Mimo to se s ním ale setkáváme i v každodenním životě, např. při řízení auta. Tím že vnímáme své okolí ze sebe pro útočníka děláme mnohem obtížnější cíl, a proto se nám pravděpodobně vyhne, neboť mu nebude poskytnuta příležitost k napadení.

3.1.4.2 Pohovor

Jedná se o jednu z metod, jakou agresor přistupuje k oběti. Následným pohovorem zjišťuje, jestli je osoba vhodná k napadení. Pro obránce je v tento moment extrémně důležité, aby působil odhodlaně a sebejistě. Pokud bude nervózní a vystrašený automaticky se z něj stává vhodný kandidát na útok. Je tedy třeba dát jasně najevo, že máme situaci pod kontrolou. Mimo to, že je třeba budít odhodlaný dojem, je stále klíčové využívat své situační vědomí. Pokud k nám přistupuje jedna osoba, je namísto se přesvědčit, že se k ní nemůžou přidat další členové skupiny. Určitě je dobré zhodnotit svého protivníka, jeho fyzickou zdatnost, jeho viditelnost rukou a možné zbraně. Dále se rozhlédnout po možné pomoci či alespoň po únikové cestě. Pokud oběť dá jasně najevo, že si je vědoma nastalé situace a je připravena na ni patřičně reagovat, je relativně vysoká šance že agresor své šance vyhodnotí negativně a od napadení upustí.

⁴⁵ MILLER, Rory Kane a Lawrence A KANE. *Přiměřená sebeobrana: efektivní rozhodování v násilné situaci*. Přeložil Jan KADLEC. Praha: Mladá fronta, 2018. s. 33 ISBN 978-80-204-503 8-8.

3.1.4.3 Systém 4 D

Tvůrcem tohoto systému byl pravděpodobně Geoff Thompson. Jedná se o jistý postup zločinců, kterým se přibližují k potenciální oběti a zároveň testují, jestli je „vhodným kandidátem“ k napadení. Tento postup se skládá ze 4 částí:⁴⁶

- a) Dialogue (rozhovor) – Slouží jako prostředek ke snížení vzdálenosti mezi útočníkem a potenciální obětí a navázání kontaktu. Během rozhovoru se útočník snaží zhodnotit své šance na úspěch. Tyto šance se odvíjí od ostražitosti oběti či od prostředí, ve kterém se osoby nachází. Útočník se snaží co nejvíce snížit vzdálenost od oběti, zaprvé ke snadnějšímu útoku a zadruhé z pohledu oběti je náročnější mít přehled o situaci, když vidí pouze její zlomek. Pokud od nás tedy agresor bude stát 3 metry, nejenže pro něj bude těžší útok na kontaktní vzdálenost (bez palné zbraně), ale jelikož ho uvidíme z dálky, budeme mít lepší přehled o jeho postoji, pohybech rukou apod.
- b) Deception (oklamání) – jedná se o snahu útočníka vypadat co nejméně podezřele. Snaží se tedy splynout s davem a vypadat jako běžný občan. Cílem této snahy je, že oběť se při navázání konverzace s útočníkem necítí ohrožena a pro něj je tedy snazší na ni zaútočit.
- c) Distraction (rozptýlení) – jedná se o projev agresora těsně před samotným útokem, kterým se snaží oběť rozptýlit (odvést její pozornost). Může se jednat o verbální projev (křik), gestikulaci (ukázání na něco za námi) či mimiku (třeštění očí v jiném směru). Na tento projev oběť následně začne reagovat a obrací pozornost daným směrem (především ale pryč od hrozby).
- d) Destruction (destrukce) – zde nastává následek způsobený odvedením pozornosti. Pokud budeme hovořit o následku bez fyzické újmy, pachatel nám např. pouze ukradne peněženku. Při fyzickém napadení má útočník

⁴⁶ MILLER, Rory Kane a Lawrence A KANE. *Přiměřená sebeobrana: efektivní rozhodování v násilné situaci*. Přeložil Jan KADLEC. Praha: Mladá fronta, 2018. s. 36-37 ISBN 978-80-204-503 8-8.

příležitost obět' minimálně jednou praštit čímž značně snižuje její šanci na úspěšnou obranu

Navzdory dodržení tohoto postupu útočником, zpravidla obět' nebývá zcela zaskočená útokem. Při konfrontacích s cizími lidmi naše ostražitost přirozeně stoupá. O to více, když se k nám přibližuje cizí osoba, když se někde nacházíme sami.

3.2 Psychické faktory napadnutí

Útočník i obránce napadení jsou podrobni psychickým procesům, které utváří jejich vnímání situace a ovlivňují jejich následné rozhodování. Jedná se o klíčové činitele, neboť se týkají každého objektu napadení a jejich schopnost je řádně zpracovat může vést k přímé deescalaci situace. Naopak poddání se vlivu adrenalinu či špatné situační uvědomění může vést k fatálním následkům.

Stěžejním faktorem je tzv. chemický koktejl. Jedná se o směsici hormonů, které žlázy v našem těle vypouští do krevního oběhu během krizové situace.⁴⁷ Jednotlivé hormony se od sebe liší v závislosti na žlázách, které je vypouští. Následná kombinace oněch hormonů působí na naše fyzické i psychické schopnosti, ať už jsou trénované nebo ne. Je běžné, že ztrácíme schopnost reálně vnímat okolí. Místo reálného děje si nemusíme pamatovat nic, vnímat jen pouhé záblesky nebo si naopak vybavovat neuvěřitelně přesné detaily. Čas může začít plynout mnohem pomaleji a všechno tedy můžeme vnímat jako ve zpomaleném záběru. Také nám mohou začít naskakovat naprosto nesouvisající myšlenky. Sama mám tuto zkušenost, když jsem při zápasu kumite na závodech začala přemýšlet, jestli jsem umyla nádobí nebo ne. K fyzickým vlivům můžeme řadit třes v končetinách, naprosté ztuhnutí těla, ztrátu jakýchkoliv motorických dovedností či tzv. tunelové vidění. Skvělé pro „zvyknutí“ na tyto reakce jsou praktická cvičení, která praktikuje finská policejní akademie. Žáci fungují jako jednotky ve službě a jsou volány k případům, kdy jsou konfrontováni se

⁴⁷ MILLER, Rory. *Realita násilí: k čemu jsou bojová umění ve skutečném světě*. Praha: Mladá fronta, 2017. s. 76 ISBN 97 8-80-204-4401-1.

situacemi, ve kterých dochází ke zvýšení stresové hladiny a následnému ovlivnění chemickým koktejlem. Následně dochází k rozboru situace a posouzení úspěšnosti jednotky. Je naprosto běžné, že si policisté v zácvičku nevšimnou zbraně položené na stole metr od nich či dokonce dalších osob v místnosti. Jakmile se jejich pozornost upne na narušitele, kterého je třeba zpacifikovat, nastává stav tunelového vidění, při kterém přestávají vnímat další možné hrozby. Je tedy zjevné, že právě tento vliv chemického koktejlu může mít fatální následky. Ačkoliv tréninkem a opakováním je možné si na tento faktor navyknout a částečně eliminovat jeho vliv, stále se mu úplně vyhnout nemůžeme, neboť se jedná o přirozenou reakci těla na stav ohrožení.

Dalším faktorem je samotný vliv adrenalinu. Ten působí jinak na ženy a na muže, což je při konfliktu cenná informace. U mužů adrenalin nastupuje okamžitě a v následných cca 10 minutách klesá. U žen naopak nastupuje pomalu a před jeho vrcholem tedy žena má čas si promyslet její další kroky. Perfektním příkladem jsou partnerské hádky mezi mužem a ženou. Na začátku hádky muž vybuchne a odchází pryč. Když se o 15 minut později vrací a je schopen si o problému v klidu promluvit, začíná být agresivní žena, které se adrenalin teprve začal vyplavovat.

Posledním zmíněným činitelem je způsob našeho myšlení v kritické situaci. Během konfliktu naše mysl přijímá nové podněty každých několik sekund, které následně musí zpracovat a reagovat na ně. John Boyd popsal model OODA, který je základem terminologie rozhodovacích procesů v boji.⁴⁸ Jedná se o:

- a) O – pozorování (observe) – člověk pozoruje, co se děje
- b) O – Zorientování (orient) – přichází uvědomění si daného vjemu
- c) D – rozhodnutí (decide) – nastává rozhodnutí se, jaká bude reakce na vjem
- d) A – jednání (act) – provedení reakce

⁴⁸ MILLER, Rory. *Realita násilí: k čemu jsou bojová umění ve skutečném světě*. Praha: Mladá fronta, 2017. s. 57 ISBN 97 8-80-204-4401-1.

U systému OODA ovšem řešíme dva stěžejní problémy. Prvním je touha po získání přílišného či naopak nedostatečného množství informací. Pokud procesem poznávání strávíme příliš mnoho času, nezbude nám žádný na adekvátní reakci. Druhým problémem je ocitnutí se ve smyčce mezi pozorováním a orientací. Při získání vjemu jej zpracováváme. Pokud ovšem před rozhodnutím k akci přijde vjem nový, opět proces začínáme od znovu. Nakonec tedy pouze získáváme a zpracováváme stále nové vjemy a nejsme schopní na ně reagovat. Toho se dá využít proti agresorovi. Jakákoliv naše reakce je novým vjemem pro útočníka. Pokud se začínáme bránit a dokážeme reagovat několika útoky, útočník sám musí zpracovat jím neplánovanou situaci. Ačkoliv tedy můžeme být intenzitou situace přemoženi, pokud se nám povede narušit útočnickův plán, původní problém začne představovat únikovou cestu.

3.2.1 Nošení zbraně

Pokud se dostaneme do konfliktu, je vždy nutné počítat s tím, že protivník může mít ve svém držení zbraň. I když to na první pohled nemusí být znát. Pokud se v konfliktu v rukou agresora objeví zbraň je vysoká pravděpodobnost, že alespoň na jedné straně dojde k vážnému zranění. Právě proto je důležité mít rozvinuté situační vědomí a při zaregistrování možného útočníka si jej dobře prohlédnout. Mimořádnou pozornost je třeba věnovat oblasti rukou a trupu, kde je pro něj zbraň nejlépe dosažitelná. Je třeba uvažovat právě nad tím, kde je nejlepší místo pro ukrytí zbraně. To je ovlivněno místem na těle, kde se zbraň bude nacházet, jejím ukrytím a jejím zajištěním.⁴⁹ Ukrytí zbraně je přímo vázáno na místo, kde ji držíme. Pokud chceme zbraň nosit skrytě, nejlepší možností je ji mít právě v oblasti trupu, kde je dobře dosažitelná oběma rukama nebo ji skrytě nosit přímo v ruce. Zde ovšem musíme brát v potaz, že pokud zbraň nemáme v pouzdře, které není ideální pro skryté nošení, zbraň se pohybem těla hýbat a bude snadné ji odhalit. Pokud si chceme být jistí, že zbraň půjde odhalit velmi

⁴⁹ MILLER, Rory Kane a Lawrence A KANE. *Přiměřená sebeobrana: efektivní rozhodování v násilné situaci*. Přeložil Jan KADLEC. Praha: Mladá fronta, 2018. s. 267 ISBN 978-80-204-503 8-8.

těžce, můžeme ji nosit např. v oblasti kotníku. Tady už ale musíme vzít v úvahu dostupnost ke zbrani a její rychlou aktivaci a použití. Nesmíme zapomínat, že i když se zbraň neobjeví na začátku konfliktu, je stále možné, že se vyskytne později, a to i po jeho konci. Poražený si jednoduše pro svou zbraň může dojít a vrátit se pomstít vítězi. Proto je i po boji nutné poslouchat svoji intuici a z místa se co nejrychleji vzdálit.

Při konverzaci o zbraních v útoku a sebeobraně mámě většinou na mysli palné zbraně (pistole), chladné zbraně (převážně sečné a bodné jako nůž), u sebeobrany pepřové spreje, tasery či teleskopické obušky. Mimo tyto „klasické zbraně“ ale můžeme užít také zbraně improvizované. Pod ty řadíme veškeré objekty, které je možné použít jako zbraň, ačkoliv k tomu nejsou určeny. Většinou se z nich zbraň stává situačně, tedy že ji právě máme po ruce. Improvizovanou zbraní se může stát např. židle, notebook, láhev, sklenice, hrnek s kávou či hasičský přístroj. Právě předměty jako hasičský přístroj či sklenice s horkým nápojem jsou mimořádně dobrým prostředkem, neboť se jim téměř nejde vyhnout. Zároveň po použití obsahu mají sekundární využití k úderu.

4 Soudní proces Michala Kotalíka

Michal "Iron Man" Kotalík je český bojovník MMA organizace OKTAGON MMA, který v současné době soutěží v polotěžké váze do 81 kg.⁵⁰ Jedná se o jednoho z bojovníků, kteří stáli u zrodu organizace OKTAGON MMA. V noci z 31. 12. 2016 na 1. 1. 2017 slavil s přáteli Silvestr v Poděbradech. Zde došlo ke konfliktu mezi ním a jedním ze zákazníků jistého klubu. Jednalo se o první střet Michala Kotalíka se zákonem.

Rozsudek uvádí,⁵¹ že z nezjištěného důvodu napadl poškozeného úderem čelem do oblasti nosu, což zapříčinilo pád poškozeného. Následně ho Kotalík zvednul a hodil s ním o zeď. Když ležel na zemi, Kotalík jej začal bít do obličeje a kopat do boku. Po vyhledání zdravotnické péče poškozeným mu byla zjištěna dvoudobá trhlina sleziny s krvácením pod pouzdro sleziny a prasknutím slezinného pouzdra. Slezina mu nakonec musel být odstraněna, přičemž krvácením do břicha byl poškozený bezprostředně ohrožen na životě a nadále bude omezen v obvyklém způsobu života.

Není překvapivé, že výpovědi Kotalíka a poškozeného se znatelně liší. Z pohledu Kotalíka šel s jeho přáteli a přítelkyní slavit do nejmenovaného klubu, kde byl i poškozený, nutno zmínit značně pod vlivem alkoholu. Sám Kotalík kvůli své abstinenci pod vlivem nebyl. Popisuje, jak poškozený začal na tanečním parketu obtěžovat jeho přítelkyni a na její odmítnutí reagoval agresivně (típnul jí o nohu cigaretu). Na tento impulz zareagoval Kotalík, chytil poškozeného za ruku, kde s ním začal mluvit (zatím bez fyzického kontaktu). Poškozený ale nadále jednal agresivně, na což Kotalík reagoval tak, že mu dal „hlavičku“, kvůli níž poškozený upadl. Když se zvedal, Kotalík ho chytil za triko. Na to reagoval jeden z pachatelových přátel a snažil se jej uklidnit, což se setkalo s neúspěchem. Během komunikace pachatele s kamarádem se poškozený

⁵⁰ "Iron Man" Michal Kotalík. *Oktagon* [online]. Praha: Oktagon, 2022 [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: <https://oktagonmma.cz/fighter/michal-kotalik/>

⁵¹ *Rozsudek jménem republiky*. In: Nymburk: Okresní soud v Nymburce, 2018. Dostupné také z: <https://www.docdroid.net/WfuRM3x/michal-kotalik-rozsudek-2-t-15-2018-282-pdf>

pokusil utéct, ovšem vlivem alkoholu se skutálel ze schodů. Po pádu chvíli ležel pod schody a následně utekl.

Výpověď poškozeného zdůrazňuje požití velkého množství alkoholu. Kvůli tomu si sice pamatuje, kdo obžalovaný je, ale nepamatuje si souvislosti onoho večera. Je si vědom toho, že dostal silnou ránu hlavou, po které spadl na zem, dále si pamatuje pád na záda, bolest v levém boku a následný útěk. Dále si pamatuje, že bolest v boku vnikla kopem do téhož místa, když ležel na zemi. Po incidentu strávil 10 dní doma předtím než vyhledat zdravotnickou pomoc. Čekal zejména ze strachu z toho, že se mu agresor bude chtít pomstít.

Výpovědi svědků se také rozcházejí, ale kromě dvou přátel Kotalíka se vesměs všichni shodují spíše s verzí poškozeného, kde figuruje kop do boku i další údery pěstí. Mimo výpovědi svědků byl klíčovým bodem řízení vypracovaný znalecký posudek v oboru zdravotnictví. Dle něj není možné si způsobit dvoudobou trhlinu sleziny pádem ze schodů, neboť k tomu zranění je třeba způsobit poškozenému újmu v izolované malé oblasti, a ne plošným zraněním, které je spojeno s pádem ze schodů. Bylo uvedeno, že kopem o oblasti boku je možné tohle zranění způsobit. Dále bylo zmíněno, že pádem ze schodů vznikají i další menší zranění, která na sobě poškozený neměl. Posudek byl mimo znalce potvrzen i druhým doktorem v plném rozsahu.

Dle rozsudku byl tedy odsouzen za spáchání přečinu výtržnictví. Kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí hrob, historickou nebo kulturní památku, anebo hrubým způsobem ruší přípravu, průběh nebo zakončení organizovaného sportovního utkání, shromáždění nebo obřadu lidí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.⁵² Dále by odsouzen za spáchání zločinu těžkého ublížení na zdraví, v trestním zákoníku uvedeném jako: Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až

⁵² §358 zákona č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník

deset let.⁵³ Za spáchání těchto dvou trestných činů byl nepodmíněně odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 4 let. Dále byl povinen uradit poškozené pojišťovně stanovenou částku. Umístěn byl do věznice s ostrahou.⁵⁴

Ačkoliv se nejednalo o jednání Kotalíka v nutné obraně či krajní nouzi, v nedávno vydaných rozhovorech tak rád uvádí. Zastává názor, že chránil své okolí a svou přítelkyni. Důležitým faktorem je, že se jednalo o profesionálního zápasníka MMA, u nějž došlo právě k tomu, že při započetí konfliktu nebyl schopen se sám zastavit. Jeho mys přešla do tréninkového, chceme-li závodního, stavu, ve kterém se zastavuje až po zneškodnění protivníka. Tento jev je právě pro zápasníky MMA či osoby znalé bojových systémů typický. Je zcela zjevné, že ze strany Kotalíka se nejednalo o nutnou obranu. I kdyby to tak ale bylo, jednalo by se o exces intenzivní i extenzivní, neboť zaprvé jemu ani dalším osobám nehrozilo ze strany poškozeného bezprostřední nebezpečí a zadruhé proto, že v „obraně“ pokračoval navzdory tomu, že se poškozený vzdal a neměl v úmyslu útočit. V samotném soudním procesu nebyl brán velký zřetel na to, že Kotalík praktikuje MMA a nejednalo se tedy o přitěžující okolnost. S limitem v tomto směru se setkal až ve věznici samotné, kdy byl údajně varován, ať se vyhýbá konfliktů, či ať se raději sám nechá zbít.⁵⁵ Kotalík byl nakonec z věznice propuštěn před uplynutím 4 let výkonu trestu za „dobré chování“. Nyní se snaží vrátit do normálního života a pracuje na návratu do soutěže OKTAGON.

⁵³ §145 zákona č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník

⁵⁴ *Rozsudek jménem republiky*. In: Nymburk: Okresní soud v Nymburce, 2018. Dostupné také z: <https://www.docdroid.net/WfuRM3x/michal-kotalik-rozsudek-2-t-15-2018-282-pdf>

⁵⁵ Michal Kotalík vybírá soupeře pro svůj návrat do Oktagonu. V jaké váze bude zápasit?. *Fights* [online]. Praha: Fights, 2022 [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: <https://www.fights.cz/ceska-scena/>

Závěr

Cílem práce bylo seznámit čtenáře se problematikou využití bojových umění, bojových sportů či bojových systémů v sebeobraně. Takové jednání mělo vést k protiprávnímu jednání nepřiměřené sebeobraně a následně mělo sloužit jako přitěžující okolnost v soudním procesu. Oproti mému očekávání, využití bojových znalostí v mezní situaci zpravidla nevede k nepřiměřené obraně nejedná se tedy o přitěžující okolnost. Excesy vedoucí k protiprávnímu jednání v krajní nouzi a nutné obraně se ve většině případů týkají buď obranou mimo přípustný časový úsek, či obranou zcela zjevně nepřiměřenou. Ani jedna z těchto podmínek není přímo spojena s využitím úpolových sportů. Pokud se tedy jednání obránce bude pohybovat ve vymezených hranicích nutným pro splnění podmínek okolností vylučujících protiprávnost, není třeba se obávat zvýšené sankce za využití bojových znalostí.

Dalším cílem bylo seznámit čtenáře s jednotlivými skupinami úpolových sportů a rozebrat problematiku napadení se zaměřením na faktory působící jak na obránce, tak na útočníka. Dále byly rozebrány taktiky, jak se napadení vyhnout, a jak v jeho průběhu adekvátně jednat. Rozebráním těchto klíčových faktorů a poskytnutím nezbytných informací byl splněn cíl seznámení osob nepraktikujících bojová umění se základními znalostmi z okruhu napadení. Jednotlivými zástupci skupin bojových umění, bojových sportů a bojových systémů čtenář získal povědomí jak o charakteru každé skupiny, tak i o její rozmanitosti a variabilitě. V části práce věnované konkrétnímu soudnímu případu a jeho následnému rozsudku se setkaly klíčové části z každé rozebrané kapitoly. Jednalo se tedy o přiblížení jejich fungování v praxi.

Po získání nezbytných informací a jejich následné analýze musím usoudit, že česká legislativa týkající se okolností vylučujících protiprávnost a zejména nutné obrany je velmi dobře uchopena a poskytuje obránci velmi široké možnosti k obraně zájmů chráněných trestním zákoníkem. Tato shovívavost vede k tomu, že nejenže není třeba se obávat postihu a užití bojových technik pro obraně, toto užití je dokonce namístě.

Každá kapitola práce se svým obsahem co nejvíce snažila přiblížit klíčové části krizových situací figurujících v mezích okolností vylučujících protiprávnost. Daným obsahem práce v co největší míře naplnila stanovené cíle týkající se vytyčené problematiky.

Seznam použité literatury

Monografie

GREXA, J. (2007). *Přehled světových dějin sportu*. Brno: Masarykova univerzita. s. 14 ISBN 978-80-210-4505-7.

JELÍNEK, Jiří. *a kol. Trestní právo procesní*. Sedmé. Praha: Leges, 2019. s. 265-278 ISBN 978-80-7502-380-3.

KRÁL, Pavel, KRÁL, Petr, *BOX učební text pro školení trenérů III. a II. třídy*. Olympia, Praha 1985, s. 217

LIŠKA, Václav. *Zpracování a obhajoba bakalářské a diplomové práce*. 1.vyd., Praha: Professional Publishing, 2008 ISBN 978-80-86946-64-1.

MILLER, Rory. *Komunikace v konfliktu*. Přeložil Jan KADLEC. Praha: Mladá fronta, 2018. ISBN 978-80-204-4815-6.

MILLER, Rory Kane a Lawrence A KANE. *Přiměřená sebeobrana: efektivní rozhodování v násilné situaci*. Přeložil Jan KADLEC. Praha: Mladá fronta, 2018. s. 28 – 267 ISBN 978-80-204-503 8-8.

MILLER, Rory. *Realita násilí: k čemu jsou bojová umění ve skutečném světě*. Praha: Mladá fronta, 2017. s. 57 – 111 ISBN 97 8-80-204-4401 -1.

NOVÁK, Jindřich a Ivan ŠPIČKA. *Člověk rozumu v sebeochraně a sebeobraně*. Praha: Trs, 1991. ISBN 978-80-85317-02-8.

PAULÍK, Karel. *Psychologie lidské odolnosti*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2017 Psyché (Grada). ISBN 978-80-24756-46-2.

PAVELKA, R & STICH, J., (2012). *Vývoj bojových sportů*. Praha: Karolinum. s. 74 ISBN 978-80-246-2018-3.

REGULI, Zdenko. *Úpolové sporty* (distanční studijní text). Brno: Masarykova univerzita, 2005. s.7 - 109

ŠČERBA, F. *a kol. (2020), Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 3331, s. 495 – 516 ISBN 978-80-7400-807-8.

Zákonná úprava a interní akty řízení

aktuální znění: §13 - §358 zákona č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Rozsudek jménem republiky. In: . Nymburk: Okresní soud v Nymburce, 2018. Dostupné také z: <https://www.docdroid.net/WfuRM3x/michal-kotalik-rozsudek-2-t-15-2018-282-pdf>

SIAŘ č. 10/2016 – „Pokyn rektora Policejní akademie České republiky v Praze ze dne 14. října 2016, kterým se upravuje formální úprava vysokoškolských kvalifikačních prací zpracovávaných na Policejní akademii České republiky v Praze.“

Světová zpráva o násilí a zdraví. In: Brusel: WHO, 2002, ročník 2002.

Elektronické zdroje

Aikido styly. *ShiKon Budo Kai ČR* [online]. Litoměřice: Shi Kon Aikido Kai, 2014 [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: aikidoltm.cz/aikido-styly/

Co je Taekwondo. *Český svaz taekwondo* [online]. Mělník: Český svaz taekwondo, 2015 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://hansoo.cz/co-je-taekwondo/>

FRANĚK, Jan. *Nutná obrana a její limity*. *JFK legal* [online]. Praha: JFK legal, 2020 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://jfklegal.cz/2020/10/22/nutna-obrana/>

"Iron Man" Michal Kotalík. *Oktagon* [online]. Praha: Oktagon, 2022 [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: <https://oktagonmma.cz/fighter/michal-kotalik/>

MATOUŠKOVÁ, Zuzana. *Sportovní Pravidla ČSK. Český svaz kicboxu* [online]. Praha: Český svaz kicboxu, 2022 [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://www.svazkickboxu.cz/>

Michal Kotalík vybírá soupeře pro svůj návrat do Oktagonu. V jaké váze bude zápasit?. *Fights* [online]. Praha: Fights, 2022 [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: <https://www.fights.cz/ceska-scena/>

MMA. *Fakulta tělesné výchovy a sportu* [online]. Praha: Fakulta tělesné výchovy a sportu, UK, 2014 [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <http://web.ftvs.cuni.cz/elstudovna/MMA/techniky.html>

Pravidla. *MMAA* [online]. Praha: CTECH, 2012 [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <http://www.mmaa.cz/pravidla>

Vybrané sebeobránné systémy a osobnosti. *Inovace SEBS a ASEBS* [online]. Brno: Fakulta sportovních studií MU, 2013 [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://www.fsps.muni.cz/inovace-SEBS-ASEBS>